

"La pertinença a una família amb altres membres sords (pares, germans o avis) pot facilitar l'acceptació del dèficit i, en conseqüència, repercutir positivament sobre l'autoconcepte de sí mateix?"

Dins del terme genèric referit a l'acceptació dels pares, el fet de que els pares siguin sords o bé oients, pot incidir sobre el procés de construcció de l'autoconcepte del seu fill. Els estudis realitzats al respecte, han analitzat l'autoestima dels fills de pares sords (YACHNIK, 1986) i la seva imatge acadèmica (MEADOW, 1969; MOORES, 1978) contrastant ambdòs dimensions amb las que presenten els sords fills de pares oients. En canvi, la dimensió social, precisament l'única àrea de l'autoconcepte on aquest estudi ha obtingut resultats significatius, no ha estat destacada pels esmentats autors.

Les dades indiquen que els sords fills de pares oients desitgen tenir més amics oients. En canvi, els sords fills de pares sords o que pertanyen a una família amb altres persones sordes, no mostren interès per tenir més amics oients. Entorn a aquesta qüestió cal dir que quasi bé tots els sords inclosos dins d'aquest últim grup participen en activitats organitzades per l'Associació de sords o bé assiteixen amb assiduïtat a un centre d'esbarjo on es retroben amb altres sords.

Obviament, un context familiar eminentment oient oferirà al sord més

oportunitats interactives amb altres oients, mentre que els sords fills de pares sords o que tenen familiars sords es preveu que tinguin més possibilitats d'integrar-se en la comunitat de sords. Per tant, es pot concloure que els primers tendeixen a ser més sociables amb els oients que els segons.

El segon objectiu del treball era el d'explorar les actituds que mostren els companys oients de l'aula vers el sord.

No sols les variables descrites anteriorment afecten l'autoconcepte de l'adolescent, sino que *l'ambient social* -companys, professors i societat en general-, exerceix una influència addicional. Durant l'adolescència és precisament quan el subjecte es mostra especialment sensible davant l'avaluació per part dels altres, per aquesta raó l'estudi també explora l'actitud dels companys oients de l'aula vers el sord integrat.

Per esbrinar l'efecte de la convivència escolar es planteja la pregunta que segueix:

El contacte directe amb deficients auditius "per se" produeix necessàriament actituds positives i una integració social completa com succeeix en l'estudi de LADD i al. (1984)?"

A partir de les respostes al qüestionari d'actitud es pot concloure que, en general, els companys oients accepten al sord i es mostren a favor de la seva integració a l'aula, tot i que són conscients de que, potser, les seves necessitats estarien millor ateses en una escola especial. A partir dels resultats ací mostrats cal assenyalar algunes matisacions.

D'una banda, el contacte diari amb un sord -coincidint amb els estudis de KENNEDY & BRUININKS (1974), ANTIA (1982) i LADD et al.(1984)- ha afavorit les actituds positives d'acceptació i també, segons el testimoni dels oients, els permet viure una experiència nova i conèixer les implicacions de la sordesa.

Els alumnes oients estan bastant d'acord en que el sord és un company que pot arribar a ser un bon amic amb el qual poden compartir activitats lúdiques i esportives. Tanmateix, es mostren en desacord pel que fa a la presència de problemes caracterials en els sords que estudien en una escola amb oients. Per tant, conjuntament es percep un bona acceptació social del sord a l'aula ordinària.

Ara bé, d'altra banda, l'únic aspecte on potser els companys oients han detectat que el sord pot trobar majors dificultats és en les qüestions referides als seus aprenentatges escolars. Els oients reconeixen les dificultats dels sords per intentar assolir els continguts seguint el seu mateix ritme d'aprenentatge.

En resum, les repercussions més positives en la interacció sord-oient estarien en la línia del coneixement i comprensió de les dificultats que comporta la deficiència auditiva.

La qüestió respecte al gènere i l'edat de l'oient es presenta a continuació:

"Es pot pensar que el gènere i l'edat influeixen en la seva actitud vers el company sord?"

Complementant els resultats anteriors, es pot afirmar que els oients més joves són els qui mostren un nivell més alt d'acceptació del company sord i veuen la integració del sord com una experiència molt positiva que els ajuda a comprendre la problemàtica de la sordesa.

Aquest fet pot interpretar-se en el sentit de que a mida que avança

l'escolaritat i el nivell de continguts es més alt, d'una banda, el sord pot tenir més problemes en adquirir-los i, per tant, es posen més en evidència les possibles dificultats i, d'altra banda, també per l'oient els aprenentatges passen a un primer pla.

Respecte a la variable gènere, cal afegir que, coincidint amb altres estudis PALACIOS (1987), les noies són les que mostren una actitud d'acceptació més favorable vers els alumnes que presenten necessitats educatives especials, que en aquest cas són els companys sords: els agrada tenir un sord a classe i no pensen que hi faci nosa; consideren que la seva assistència a l'escola d'oients afavoreix els seus aprenentatges escolars i, a priori, no tenen dificultats per interactuar amb ells.

A banda de les variables respecte a l'oient, s'ha estudiat l'efecte de les variables pròpies del sords (grau de pèrdua auditiva, competència comunicativa i lingüística, gènere i edat) en l'actitud dels oients.

Pel que fa al grau de pèrdua auditiva, la qüestió plantejada és la següent:

"Els adolescents sords profunds de la mostra rebran el mateix grau d'acceptació que els sords severos?"

La pèrdua auditiva dels sords és una variable determinant en alguns aspectes. Els oients persisteixen en la idea de que, sobretot els sords profunds, aprendran més en una escola especial. Això no implica que l'assistència a l'aula d'un sord perjudiqui el ritme normal de la classe, sino que, contràriament, segons els oients, els sords severos que estudien en una escola amb oients veuran més afavorits els seus aprenentatges escolars que els sords profunds. Malgrat tot, els companys oients opinen que els sords profunds són més treballadores que els sords severos.

D'altra banda, els companys oients també opinen que els sords profunds, si estudien en una escola amb nois oients, seran més independents que els sords severos i es sentirien més sols a l'aula. Per tant, tot i que globalment s'observa un bon nivell d'acceptació tant dels sords severos com dels sords profunds, sembla que l'actitud vers els sords severos és més positiva.

Per esbrinar la possible influència de la competència comunicativa i lingüística del sord en l'actitud dels oients, es formula la pregunta que segueix:

"Es pot suposar que els adolescents sords amb un alt nivell de competència lingüística i comunicativa interactuaran més amb els oients i, per tant, seran més ben acceptats?"

Tot i que no es compte amb una distribució homogènia de subjectes sords en cadascun dels nivells establerts de competència lingüística i comunicativa, les dades suggereixen que aquestes dues variables, en sí mateixes, no determinen el grau d'acceptació per part dels oients. Sovint s'observa que els sords amb un nivell insuficient en alguna de les àrees implicades són més ben acceptats pels seus companys oients que els sords amb un nivell òptim.

Aquests resultats es contradiuen amb els obtinguts per BRACKETT & HENNIGES (1976) que conclouen que la competència comunicativa i lingüística del sord determina el seu grau d'acceptació, tot i que la variable edat, que és influent, difereix en ambdòs estudis.

Les qüestions referides al gènere i l'edat del sord es presenten tot seguit:

"Les actituds vers les adolescents sordes diferiran de les actituds vers els adolescents sords?. Es poden trobar diferents graus d'acceptació segons l'edat del sord?"

Respecte a la variable gènere, cal destacar que els oients prefereixen tenir com a company sord un noi, en comptes d'una noia. El sord de sexe masculí també resulta beneficiat en qüestions acadèmiques, ja que els oients pensen que la seva assistència a l'aula afavorirà significativament els seus aprenentatges escolars.

Pel que fa a l'edat, les dades indiquen que a mesura que el sord és més gran en edat, la seva estigmatització es reforça i la seva acceptació disminueix. Aquesta disminució de les interaccions amb el sord es tradueixen en un aïllament escolar, un augment de la seva independència i una manca d'interès a participar en activitats esportives que és, precisament, una de les activitats que els mestres haurien de potenciar per afavorir el desenvolupament positiu de l'autoconcepte del sord.

El tercer objectiu del treball era el d'explorar la imatge social de la sordesa a partir de la valoració realitzada per un sector de la societat.

S'ha explorat la imatge social de la sordesa examinant algunes possibles variables influents tals com el gènere i el coneixement d'una persona sorda

per part dels entrevistats.

La primera qüestió plantejada es referix a l'existència d'un perfil característic per a la personalitat dels sords, tal com s'indica a continuació:

"Es pot parlar de l'existència d'un perfil social característic de la personalitat dels sords?. Els descriptors de la personalitat atribuïts als sords diferiran dels atribuïts als cecs?, i dels atribuïts a les persones sense deficiència sensorial?"

Les percepcions expressades per un grup d'estudiants de Psicologia de la UAB en relació als trets de personalitat han estat objecte d'estudi per valorar la imatge social de la sordesa. Fonamentalment, els resultats constaten la identificació d'un conjunt de descriptors de personalitat significativament diferents pels deficients auditius, els deficients visuals, i per a les persones sense deficiència sensorial que ha permès l'obtenció de tres "perfils".

Una de les diferències més destacables entre el col.lectiu de sords i el col.lectiu de cecs es deu a que els primers són vistos com a més callats i més solitaris. Ambdòs aspectes podrien interpretar-se com una manca de sociabilitat. A més a més, aquestes diferències s'accentuen quan el que es compara són les percepcions dels "normals" i dels sords.

Sovint el sord ha estat descrit com a impulsiu, immadur, egòcentric i que mostra conductes rígides (MEADOW, 1980). Els resultats d'aquest estudi coincideixen amb la idea genèrica de que els subjectes sords tendeixen a mostrar una conducta impulsiva. Altres aspectes característics dels sords assenyalats pels estudiants de psicologia són la inseguretad, el nerviosisme, la imprudència, la rapidesa i l'atenció.

Entre les diferències indicades pels universitaris entre els sords i les persones sense deficiència sensorial, una de les més sorprenents és la relacionada amb la seva capacitat cognoscitiva la qual és considerada inferior a la dels oients. Molts estudis realitzats entorn a la psicologia de la sordesa (FURTH, 1966; MARCHESI, 1987; WOOD, 1983) coincideixen a confirmar el desenvolupament intel.lectual normal del sord, encara que a un ritme més lent. Aquesta és, per tant, una de les "etiquetes" o estereotips atribuïts als deficients auditius que s'allunya de la realitat. Altres trets diferenciadors són la seva dependència i desconfiança.

Pel que fa a la possible influència del coneixement previ d'una persona amb dèficit auditiu, la pregunta formulada és la següent:

"El coneixement previ o la familiaritat amb una persona sorda afavorirà l'atribució de descriptors de personalitat més positius?"

És important destacar la contribució dels universitaris que coneixen una persona sorda per a millorar la imatge social del dèficit, ja que és aquest grup el que puntua més favorablement els descriptors de la personalitat dels sords.

D'acord amb els resultats dels estudis de FURNHAM & GIBBS (1984) i FURNHAM & PENDRED (1983), les persones que han tingut una experiència previa amb un sord fa que puntuin els descriptors de la seva personalitat més favorablement. Si, com indiquen aquestes dades, el contacte amb persones que presenten necessitats educatives especials afavoreix la seva imatge, s'haurien de promoure activitats i experiències interactives per trencar els estereotips socials negatius.

La última qüestió fa referència a la variable gènere dels oients i la pregunta plantejada és aquesta:

"Es pot suposar que el gènere dels subjectes entrevistats estableixi diferències en l'atribució de descriptors de personalitat del sord?"

En resposta a aquesta última qüestió, cal dir que el gènere dels

estudiants de psicologia ha estat una variable determinant en l'atribució dels descriptors de personalitat del sord. Així, igual com succeeix en el context escolar, les noies són les que ofereixen una visió més positiva del sord, des del punt de vista social.

En aquest sentit, es reproduïen els resultats obtinguts per FURNHAM & LANE (1984) els quals conclouen que el gènere i l'edat dels subjectes entrevistats influeix en la imatge de la sordesa. En el present estudi l'edat no s'ha pogut considerar com a variable. En canvi, aquests resultats es contradiuen amb els trobats per BELL (1962) i SELLER & CHIPMAN (1964) que conclouen que el gènere no és una variable diferenciadora de l'actitud vers les persones amb necessitats educatives especials.

Per concloure aquest treball, en el següent capítol es recullen alguns comentaris finals tot destacant la continuïtat d'aquest estudi i considerant alguns criteris generals d'optimització de l'autoconcepte en el deficient auditiu.

COMENTARIS

FINALS

La manca d'estudis realitzats a Catalunya entorn a l'autoconcepte i la identitat dels sords ha estat el motiu principal pel qual es feia necessari un estudi global de l'estat de la qüestió.

Amb aquest treball s'ha volgut extreure una primera idea general de com es senten els adolescents sords integrats a l'escola ordinària i de com es defineixen. De tota manera, com ja s'ha anat esmentat al llarg de l'anàlisi de dades, sovint cal aturar-se per realitzar apreciacions més concretes i individualitzades. Per aquesta raó, la continuïtat d'aquest estudi s'orienta vers una anàlisi més monogràfica, cas per cas, on es puguin valorar amb major exactitud les variables influents en l'autoconcepte de cada individu.

La revisió de les recerques sobre l'autoconcepte amb una població de sord ha mostrat les dificultats per arribar a conclusions definitives al respecte. Un dels motius fonamentals pels quals això ha succeït és la diversitat